

LUX FILM DAYS

3 FILMI
24 JEZIKOV
28 DRŽAV

© Benedict Neuenfels

STYX

film Wolfganga Fischerja
Nemčija, Avstrija

STYX

FILM WOLFGANGA FISCHERJA

Štiridesetletnica Rike se odloči narediti premor v svoji karieri urgentne zdravnice, da bi s svojo jadrnico Asa Gray, za katero vestno skrbi, odplula na otok Ascension. Na pot se odpravi sama, njeno odisejajo do južnega Atlantika pa spremlja tudi notranje potovanje, ki jo vodi v lastne globine. Čas na krovu preživlja za krmilom in s knjigami, ki jih je vzela s seboj, kot je *Stvaritev raja – Darwin na otoku Ascension*. Ker jo navdušuje bujno in raznoliko rastlinje, ki ga je na tem, do konca 19. stoletja neposeljenem otoku na pretek, si želi obiskati ta umetni raj, ki je bil v celoti ustvarjen po nasvetih slavnega britanskega naravoslovca.

Toda usoda neke noči poskrbi, da se zadeve zapletejo, in spremeni tok dogodkov. Med hudo nevihto se na Rikejini poti severovzhodno od Zelenortskih otokov pojavi star ribiški čoln, ki ga nosi tok, na njem pa je približno sto migrantov, ki proti njej obupano krilijo z rokami. Zaman poskuša vzpostaviti radijsko zvezo s plovilom, nato pa pokliče obalno stražo, ki se kljub večkratnim klicem na pomoč ne odzove takoj. Rike se tako znajde pred moralno obvezo pomagati migrantom, vendar na svojo malo jadrnico ne more sprejeti vseh. Svojo nemoč pa sprejme še toliko težje, ker v njihovih očeh posebej zadnje upanje. Mlada ženska, razcepljena med željo, da bi pomagala, in nujnostjo, da odpluje proč, se znajde v tragični dilemi. Na koncu ji uspe rešiti le enega potnika, in sicer štirinajstletnega fanta z imenom Kingsley.

OBLIKOVANJE KONTEKSTA

S prikazom tega tragičnega srečanja režiser Wolfgang Fischer v alegorični zgodbi ponazori neizprosno prepada med bogato Evropo in afriško celino, na kateri vladata revščina in politična nestabilnost ter s tem povezano pomanjkanje, nasilje, nepravilnost in preganjanje. Zdi se, da film zastavlja temeljno vprašanje: kaj lahko posamezniki storimo v tako nujnih primerih, če se zanje ne menijo tisti, ki imajo pristojnost in moč?

Zasnova filma *Styx* temelji na aktualnem dogajanju, ki ga med drugim zaznamuje vzpon ksenofobije in nacionalizma v Evropi. Italija, Avstrija in države Višegradske skupine (Madžarska, Češka, Poljska in Slovaška) na svoje ozemlje ne želijo sprejeti migrantov, kar med drugim kaže nedavno zaprtje dostopa do pristanišč. Po migrantski krizi brez primere, ki je vrh dosegla leta 2015, danes vlada politična kriza, v kateri si nasprotujeta odprta in zaprta Evropa, z njo pa se morajo spopasti voditelji Unije, da bi rešili vprašanje sprejema migrantov.

O NASTANKU VRST

Ascension, ki leži v južnem Atlantiku, daleč od afriške celine, je majhen vulkanski otok. Leta 1836 ga je ob koncu svoje odprave z ladjo Beagle okoli sveta obiskal Charles Darwin. Osupel zaradi pustosti otoka, na katerem ni bilo sladke vode in rastlinja, je o njem pripovedoval botaniku Josephu Hookerju, ki si je nato prizadeval za pogoditev z zasajanjem raznovrstnih dreves in rastlin iz Evrope, Argentine in Južne Afrike. Želel je vzpostaviti vodni cikel in izboljšati kakovost prsti, njegov trud pa je bil poplačan trideset let pozneje. Zdi se, da je Rike očaral prav ta edinstveni eksperiment, na kar kaže tudi izbira destinacije in njena zatopljenost v ilustrirano knjigo s simboličnim naslovom *Stvaritev raja – Darwin na otoku Ascension*. Kamera od blizu pokaže knjižno platnico in tudi ime Rikejine jadrnice Asa Gray. Ameriški botanik, po katerem se jadrnica imenuje, je bil goreč Darwinov občudovalec, ki mu je priskrbel tudi koristne informacije za pisanje knjige *O nastanku vrst* in širil njegove ideje v Združenih državah.

Ob teh pomembnih podrobnostih si ne moremo kaj, da se ne bi vrnili k uvodu v film, ki se prične s selitvijo velikih opic z Gibraltarske skale, edinega kraja v Evropi, kjer 250 berberskih makakov dejansko živi v divjini. Kot je znano, so bili primati v središču raziskav o izvoru vrst, ki jih je v 19. stoletju izvajal Darwin. Režiser filma z montažo, ki podobi primata med prehranjevanjem, med katerim ta uporablja enake kretnje kot človek, postavi ob bok podobo Rike, ki pripravlja vse potrebno za potovanje po morju, ponovno izpostavi njuno sorodstveno vez, posredno pa vzbudi dvom o premoči človekove inteligence nad inteligenco živali.

STVARITEV RAJA

Tako začnemo razmišljati o splošnem smislu teh daljnih referenc, vključenih v sodobno zgodbo, ki temelji na šokantnem srečanju dveh povsem različnih svetov, in sicer vase zaverovane in do preostalega sveta ravnodušne zahodne družbe z vsem svojim bogastvom in udobjem na eni strani ter skupnostjo migrantov, ki se borijo za preživetje, na drugi. Smo na polju alegorije kot diskurziva pripovednih simbolov, ki nam omogoči, da odpremo vrata interpretaciji.

Prvi namig je že „Stvaritev raja“, del naslova s platnic Rikejine priljubljene knjige. Navaja na misel, da je njena samotna odprava nekakšna vrnitev v rajski vrt ali „raj na zemlji“ in torej k začetkom sveta, kakor so opisani v prvi Mojzesovi knjigi (¹). Od začetka filma, torej še preden Rike odpluje, je vzpostavljena človekova odgovornost za stanje sveta, zato lahko pri razlagi nadaljnega dogajanja odmislimo pojma katastrofa ali usoda. Te povezave je mogoče razumeti kot kritiko obravnave vprašanja sprejema beguncev v nekaterih državah. Podobno se sklicevanja na „stvaritev raja“ na otoku Ascension lahko razlagajo kot znak, da je v še tako brezizhodnih položajih mogoče najti rešitve, ki jih je človek zmožen uresničiti in koristijo vsem.

Zakaj bi se morali sprijazniti in sprejeti svet tak, kakršen je? Zakaj menimo, da je normalno, da živimo svoja udobna življenja, medtem ko tisti, ki imajo mnogo manj od nas, umirajo na grozljive načine med obupanimi poskusi, da bi si rešili življenje? To je nedvomno glavno vprašanje, ki ga prek vseh svojih aluzij zastavlja film Wolfganga Fischerja.

Rikejina nemoč pri reševanju potnikov s starega, potapljajočega se ribiškega čolna vsekakor bolj banalno prikazuje omejene možnosti za ukrepanje, ki jih imamo kot posamezniki, in nekako poudarja idejo usode, ki obdaja tragično smrt več tisoč migrantov na morju, a gre tu predvsem za prikaz splošnega moralnega propada. Kapitan tovarne ladje je Rike še med prvim radijskim pogovorom tik pred nevihto zagotovil, da lahko računa nanj, če ga bo potrebovala. Toda nekaj ur pozneje ne želi posredovati, saj bi, kot pravi, lahko izgubil službo, s tem pa osebni interes postavi pred obvezo reševanja življenj na morju, ki je določena s konvencijo SOLAS iz leta 1974. Poleg tega so prikazane tudi pomanjkljivosti politike sprejema, med drugim tudi njihovih najbolj konkretnih oblik – obalna straža, ki je dolžna varovati življenja ljudi na morju, se ne odziva na alarmantna obvestila, ki ji jih Rike sporoča po radijski zvezi.

PEKLENSKE VODE

Iskanje raja, ki je v središču tako načrta Rike kot načrta migrantov, čeprav pri teh ne gre za enako resničnost ali smisel (²), se za veliko utopijo odkriva že z naslovom filma, ki prikljče misel na pekel. Gre namreč za reko Stiks, v grški mitologiji eno od petih rek, ki svet živih razmejuje od sveta mrtvih. Z izbiro naslova, ki nedvomno kaže na prihajajočo dramo, režiser že takoj vrže temno senco na zgodbo, saj še pred ogledom prvih podob slutimo, da se bo končala tragično. Zdi se torej, da se z očitnim kontrastom med pojmom sanjskega raja in pekla, resničnega tako za migrante v stiski kot tudi mlado Nemko, ki jim ne more pomagati, v tej alegorični zgodbi obojota politična nedejavnost ob humanitarni katastrofi in ravnodušnost zahodnih državljanov do problema, ki je zanje oddaljen

(¹) Aluzija je povezana s še eno svetopisemsko referenco, saj je bil otok Ascension (vnebohod) poimenovan po dnevu, ko ga je leta 1501 odkril portugalski pomorščak.

(²) V srečanju med Rike in migranti lahko vidimo simbolni stik dveh popolnoma nasprotnih si predstav raja, saj Rike pluje proti jugu, na umetni rajski otok, medtem ko želijo migranti na sever, da bi prispeli v obljubljeno deželo, Evropo.

in neoprijemljiv, dokler z njim niso soočeni neposredno. V okviru take razlage postanejo zaposleni pri obalni straži, ki posredujejo ob koncu filma – podobno kot Haron, mornar podzemnega sveta, ki prek reke Stiks prevaža duše umrlih – nekakšni čolnarji smrti, ki z ladje pretovorijo več trupel kot živih ljudi.

Na podlagi take razlage lahko Rike primerjamo s Stiks, najstarejšo Okeanido, ki pooseblja istoimensko reko. Iz grške mitologije pa so tudi vodne nimfe, ki so vedno dobrohotne in jim je Zevs med drugim naložil, naj pazijo na mlade fante in jih vodijo do odrasle dobe. Ta primerjava meče posebno luč na odnos, ki se razvije med zdravnico in mladim Kingsleyjem, edinim migrantom, ki ji ga uspe rešiti, ter na nesrečno vlogo, ki jo ima Rike ob tragični usodi njegovih sotrpinov. Ni naključje, da na koncu filma, ko ponoči le vstopi v podpalubje potapljaljočega se čolna in odkrije vso grozo položaja, od blizu vidimo njen obraz, povsem zavit v temno tkanino, prek katere je mogoče videti le njene oči. V pripovedi je ta oprava, ki jo kamera vztrajno prikazuje, namenjena zaščiti proti morebitnim okužbam, a le težko spregledamo vzporednico z masko, ki jo je mitološki čolnar nosil med prevozom duš umrlih prek reke Stiks.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

V RAZMISLEK

- Film *Styx* je dejansko ločen na dva dela. Obstaja namreč čas *pred* nevihti, ki divja vso noč, in čas *po* njej. Kaj lahko v okviru alegorične razlage, ki smo jo predstavili, poveste o tej nevihti? Kaj pomeni? Jo lahko razumemo kot aluzijo na drugo mitološko zgodbo? Kakšen je pomen tega naključnega dogajanja v filmu?
- Rikejin lik povsem običajne posameznice na počitnicah nas spomni na nas same in na odgovornost, ki jo nosimo kot evropski državljani. Kaj nam želi režiser Wolfgang Fischer sporočiti in kaj pravzaprav pričakuje od nas?

les grignoux

EVROPSKI KINO ZA EVROPEJCE

Nagrada LUX s filmi nadarjenih mladih evropskih režiserjev in režiserk združuje presenetljivo različne filmske žanre in izraze. Evropski parlament ima čast predstaviti tri filme, ki se potegujejo za filmsko nagrado LUX 2018:

STYX, film režiserja Wolfganga Fischerja, Nemčija, Avstrija

DRUGA STRAN VSEGA (*Druga strana svega*), film režiserke Mile Turajlić, Srbija, Francija, Katar

BOJEVNICA (*Kona fer í stríð*), film režiserja Benedikta Erlingssona, Islandija, Francija, Ukrajina

Filmi toplo in inteligentno obravnavajo aktualne teme ter odsevajo, kar Evropa preživlja v tem trenutku. Prikazujejo osebe, ki svet okoli sebe gledajo z novimi očmi ter poskušajo razumeti realnost, družbo in skupnost, katere del so. S prikazom naših zgodb, oplemenitenih z vznemirljivostjo filmskega medija, poudarjamo kakovost in raznolikost evropskega filma ter njegov pomen za izgradnjo socialnih vrednot in kulturnih skupnosti. Vabimo vas, da si filme ogledate na sedmih Filmskih dnevih LUX.

FILMSKA NAGRADA LUX

Kultura ima ključno vlogo pri izgradnji naših družb.

Evropski parlament je zato leta 2007 začel podeljevati filmsko nagrado LUX, s katero želi prispevati k širši distribuciji evropskih filmov in spodbujati evropsko razpravo o pomembnih družbenih vprašanjih.

Filmska nagrada LUX je edinstvena pobuda. Medtem ko je večina evropskih koprodukcij prikazanih le v državi izvora in redkokdaj drugod, tudi znotraj EU, Filmska nagrada LUX omogoča podnaslovitev treh evropskih filmov v 24 uradnih jezikih EU.

Prejemnika filmske nagrade LUX bodo z glasovanjem izbrali poslanci Evropskega parlamenta. Razglasitev zmagovalca bo 14. novembra 2018.

FILMSKI DNEVI LUX

Filmska nagrada LUX je spodbudila nastanek Filmskih dnevov LUX. Od leta 2012 se trije filmi, ki se potegujejo za filmsko nagrado LUX, širše predstavijo evropski publikli na Filmskih dnevih LUX.

V sklopu Filmskih dnevov LUX vas vabimo k uživanju v nepozabni kulturni izkušnji, ki presega meje. Od oktobra 2018 do januarja 2019 se lahko pridružite ljubiteljem filma iz vse Evrope na projekcijah treh filmov v enem od 24 uradnih jezikov Evropske unije. Ne pozabite prek našega spletnega mesta luxprize.eu ali Facebook strani glasovati za svoj najljubši film!

NAGRADA OBČINSTVA

V okviru filmske nagrade LUX se podeli tudi nagrada občinstva. Glasujte za enega od treh filmov do 31. januarja 2019! Z malce sreče boste julija 2019 na povabilo Evropskega parlamenta obiskali mednarodni filmski festival v Karlovih Varih in napovedali naslov filma, ki bo prejel nagrado občinstva.

GLEJ,
RAZPRAVLJAJ
IN GLASUJ!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REŽISER: Wolfgang Fischer

SCENARIJ: Wolfgang Fischer, Ika Künzel

IGRAJO: Susanne Wolff, Gedion Oduor Wekesa, Alexander Beyer, Inga Birkenfeld

DIREKTOR FOTOGRAFIJE: Benedict Neuenfels

PRODUCENTI: Marcos Kantis, Martin Lehwald, Michal Pokorny

PRODUKCIJA: Schiwago Film GmbH, Amour Fou Vienna

LETO: 2018

DOLŽINA: 94'

ŽANR: fikcija

DRŽAVA: Nemčija, Avstrija

IZVIRNI JEZIK: angleščina, nemščina

DISTRIBUTERJA: Discovery Film and Video Distribution

Besedilo končano julija 2018.

